

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/4 2019 s. 2006-2021, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

KABUL BABA KÖYÜ MAKTEL-İ HÜSEYN NÜSHASINDA KERAMET MOTİFLERİ

Mustafa ULUOCAK*

Geliş Tarihi: Haziran, 2019

Kabul Tarihi: Ekim, 2019

Öz

10 Muharrem 61/10 Ekim 680 tarihinde Hz. Hüseyin ve yakınlarının Kerbelâ'da şehit edilmesi, tüm Müslüman toplumlarda derin izler bırakmış, bu olay etrafında geçmişten günümüze sözlü ve yazılı geniş bir anlatı geleneği oluşmuştur. Maktel adı verilen edebi eserlerde hem Kerbelâ olayı olağanüstü şekilde anlatılmış hem de Hz. Hüseyin'e olağanüstü nitelikler atfedilmiştir. Olayda, kahramanda, zamanda ve mekânda meydana gelebilen bu olağanüstü nitelikler sayesinde halkın maktel türü eserlere olan ilgisi hiç azalmamış, Müslüman toplumların gönüllerinde asırlardır meydana gelen bu bitmek bilmeyen üzüntü, bu tür eserler her okunduğunda tazelenmiştir. Bu çalışmada Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesi Kabulbaba Köyü'nden ulaşılan bir Maktel-i İmam Hüseyin nüshasında yer alan keramet motifleri üzerinde durulmuş ve bu motifler, eserde anlatılan olaylarla birlikte değerlendirilip sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak Kabulbaba Köyü Maktel-i Hüseyin nüshasında yer alan keramet motiflerinin epik geleneğimizin devamlılığı çerçevesinde, kültürel sürekliliğimizi ve kültür kodlarımızın değişmezliğini yansıtması açısından önem arz ettiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Kerbelâ olayı, Hz. Hüseyin, Maktel, Keramet motifleri.

MIRACLE MOTIFS IN KABUL BABA VILLAGE MAKTEL-I HUSEYN COPY

Abstract

The martyrization of Hz. Hussein and his relatives in Karbala on 10th Muharram 61/10th October 680 left deep scars in all the Muslim societies and a vast oral and written narrative tradition has occurred around this event from past to present. In the literary works called 'Maktel', both the Karbala incident was told extraordinarily and Hz. Hussein was attributed extraordinary qualities. Thanks to these extraordinary qualities, which may take place in the incident, the hero, time and place, the interest of people in the works of maktel kind has never decreased and this never-ending sorrow has been refreshed in the hearts of Muslim societies whenever the works were read. In this study, the miracle motifs included in a copy of Maktel-i Imam Hussein reached in the Kabulbaba village of the Mustafakemalpaşa district of Bursa were examined and then these motifs were evaluated and classified together with the events told in the work. In conclusion, it was seen that the miracle motifs included in Kabulbaba Village Maktel-i Huseyn copy are important in terms of reflecting our cultural continuity and stability of our cultural codes within the framework of the continuity of our epic tradition.

Keywords: The Karbala Incident, Hz. Hussein, Maktel, Miracle motifs.

* Dr.; Bursa Uludağ Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili Bölümü, uluocak@uludag.edu.tr

Giriş

Kerbelâ hadisesi; Müslüman halklar üzerinde tesirini asırlardır sürdüren, tarihin en acı katliamlarından biridir. Hz. Muhammed'in ardından Hz. Ebu Bekir'le Hz. Ömer'in halifeliklerinde bir sorun yaşanmazken Hz. Osman'ın halifeliği sırasında akrabalarını mühim mevkilere ataması, birtakım tartışmaları ve kabileler arası rekabeti beraberinde getirmiştir. Bu durumu kabullenmeyen Arap kabilelerinin itirazları ile başlayan olaylar sonucunda Hz. Osman şehit edilmiştir.

Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra sükûnetin sağlanamadığı bir ortamda hilafeti Hz. Ali devralmıştır. Hz. Ali, Hz. Osman'ın şehit edilmesinden kendisini sorumlu tutan ve bunun intikamını almak isteyen başta Muaviye b. Ebu Süfyân olmak üzere birçok muhalif ile uzun süre mücadele etmek zorunda kalmıştır. Hz. Ali'den yeğeni Hz. Osman'ın öldürülüşünün intikamını almak isteyen Suriye valisi Muaviye b. Ebu Süfyân ile Hz. Ali taraftarları arasında Sıffin Muharebesi yapılmıştır. Birçok Müslüman'ın şehit olduğu ve tüm İslam coğrafyasında derin bir üzüntü yaratan bu mücadele, Hz. Ali'nin şehit edilmesiyle neticelenmiş, durum daha elim ve karmaşık bir gidişe sürüklenmiştir.

Hz. Ali'nin şehadetinin ardından oğlu Hz. Hasan beşinci halife olarak ilan edilmiş ancak Muaviye b. Ebu Süfyân'a biat eden ahalinin itirazları, hilafet makamını yeniden tartışmaların odağı haline getirmiştir. İki halife bir arada olamayacağı için Muaviye, büyük bir ordu ile Kûfe üzerine yürümüştür. Durumu etraflıca düşünen Hz. Hasan, tekrar Müslüman kanı dökülmemesi ve sükûnetin sağlanması adına hilafeti Muaviye'ye bırakmışsa da hanımı vasıtasıyla zehirletilip şehit olmaktan kurtulamamıştır.

Muaviye'nin halifeliği döneminde ortalık bir süreliğine yatışmışsa da hayatının sonuna doğru oğlu Yezîd'i yerine halife ilan etmesi, yeni huzursuzlukların doğmasına sebep olmuştur. Nitekim Yezîd halifeliğini ilan edip kendisine biat etmesini istese de hilafeti meşru hakkı gören Hz. Hüseyin, Yezîd'in halifeliğini kabul etmeyip ona biat etmemiştir. Bunu duyan Kûfeliler Hz. Hüseyin'e mektuplar yazıp halife olarak kendisini görmek istediklerini ve kendisine biat edeceklerini bildirip onu Kûfe'ye davet etmişlerdir. Hz. Hüseyin, önce durumu tetkik etmesi için amcasının oğlu Müslim b. Âkil'i Kûfe'ye göndermiştir. Müslim b. Âkil Kûfe'ye varduktan sonra Kûfe ahalisinden çok sayıda kişinin Hz. Hüseyin namına biatlarını kabul edip durumu kendisine bildirmiştir. Hz. Hüseyin, bu haber üzerine, Kûfe'ye gitmesinin tehlikeli olabileceği yönündeki tüm ikazları dikkate almayıp yanındakilerle birlikte Kûfe'ye doğru hareket etmiştir. Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye yöneldiğini haber alan Yezîd, oraya varmalarını engellemesi için Kûfe valisini görevlendirmiş ve iki bin süvariden oluşan birliği Hz. Hüseyin'in üzerine göndermiştir. Bunun üzerine Hz. Hüseyin ve kafilesi Kerbelâ'da ikamete mecbur edilmişlerdir. Kerbelâ'da

günlerce aç ve susuz konaklayan Hz. Hüseyin ve taraftarları ilave birliklerle güçlenen Yezid'in ordusuna karşı koymanın zorluğunu anlayıp geri dönmeye karar vermiş olsa da Yezid, eline geçen bu fırsatı kaçırmak istememiş, 10 Muharrem 61 hicri tarihinin sabahı orantısız iki kuvvet arasında başlayan savaşta Hz. Hüseyin'in çocukları, yeğenleri, yakınları bir bir şehit edilmişlerdir. Sayıca kendileri ile kıyas edilemeyecek kadar çok düşmana karşı mertçe savaşan Hz. Hüseyin, Yezid'in askerlerinin yaptığı son hücumda aldığı kılıç darbelerinden yaralanıp yere düşmüş ve başı kesilerek şehit edilmiştir. Hz. Hüseyin'in başı ve sağ kalan az sayıdaki aile ferdi, Şam'a götürülmüş, mübarek bedeni ise Kerbelâ toprağında defnedilmiştir.¹

10 Muharrem 61/10 Ekim 680 tarihinde Hz. Hüseyin'in katli ile neticelenen bu talihsiz hadise, Müslüman toplumların gönüllerinde asırlarca bitip tükenmeyecek bir üzüntüye sebep olduğu gibi Hz. Hüseyin'i de gerek Hz. Muhammed'in torunu olması sebebiyle gerekse de uğradığı haksızlık ve Kerbelâ'da gösterdiği cesaret dolayısıyla İslam âlemince çok sevilen sembol şahsiyetlerden biri haline getirmiştir.

Kerbelâ hadisesi, meydana geldiği asırdan başlayarak günümüze değin süregelen çeşitli matem merasimlerine kaynaklık ettiği gibi bu olay etrafında zamanla sözlü ve yazılı zengin bir edebiyat teşekkül etmiş, maktel adı verilen edebî bir türü ortaya çıkarmıştır. Maktel türünün ilk örneklerine Arap edebiyatında rastlanmaktadır. Ebu Mihnef Lut b. Yahya'nın *Maktelü'l-Hüseyn*'i, daha sonra yazılan maktellere kaynaklık etmesi bakımından önemli bir eserdir.² Fars edebiyatında da bu konuyu işleyen ve edebi açıdan büyük değer taşıyan en meşhur eser, Hüseyin Vâ'iz Kâşifi'nin *Ravzatü's-Şühedâ*'sıdır.³ Türk edebiyatının Anadolu sahasındaki ilk maktel örneklerine ise 14. yüzyıldan itibaren rastlanmaktadır. Yûsuf-ı Meddâh, Yahyâ b. Bahşî, Lâmiî Çelebi gibi şairler edebiyatımızdaki ilk maktelleri kaleme almış olup türün Türk edebiyatındaki en meşhur eserini Fuzûlî, *Hadîkatü's-sü'edâ*'sıyla ortaya koymuştur.⁴

¹ bk. Abdülkadir Karahan, *Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyin'ler*, Edebiyat Fakültesi Türkoloji Disiplini Mezuniyet Travayı, İstanbul 1939, s. 1-2; Şeyma Güngör, *Hadîkatü's-sü'edâ*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. XV-XX; Ethem Ruhi Fırlalı, "Hüseyin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, C. XVIII, s. 518-521; Mehmet Arslan-Mehtap Erdoğan, *Kerbelâ Mersiyeleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2009, s. 8-38.

² Arap edebiyatında *Maktelü'l-Hüseyn* adıyla eser yazanlardan bazıları şunlardır: Esbağ b. Nubâte (100/719'dan sonra), Câbir b. Yezid el-Cûfi (128/746), Hişam b. Muhammed el-Kelbî (204/819), Muhammed b. Ömer el-Vâkîdî (207/822), Nasr b. Muzâhim el-Minkarî (212/827), Ma'mer b. Müsennâ (213/828), Ebu'l-Hasan Medâinî (228/843), Muhammed b. Zekerîyya el-Gallâbî (298/911). bk. Bağdatlı İsmail Paşa, *Keşf-el-Zunûn Zeyli*, MEB Yay., İstanbul, 1947, C. 2, s. 540; Şeyma Güngör, "Maktel-i Hüseyin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2003, C. 27, s. 456; Ertuğrul Ertekin, "Arapça, Farsça ve Türkçe Maktel-i Hüseyin'ler", *Âşinâ*, VIII/ 23-24 (Kış- İlkbahar 2006), s. 82-84.

³ Maktel türündeki Farsça eserlerden bazıları ise şunlardır: Ebu'l-Mefâhir Râzî, *Maktelü's-Şühedâ*; Mevlâna Hasan Sebzârî; *Mesâbihü'l-Kulûb*; Hidayetullah el-Kazvinî, *Maktel-i Ebû Abdillâh*. bk. Güngör, "Maktel-i Hüseyin", s. 456; Ertekin, *age*, s. 84-86.

⁴ 16. yüzyıl, maktel edebiyatımızın en verimli dönemlerinden biridir. Lâmiî Çelebi'nin *Maktel-i Âl-i Resûl*'ü, Hacı Nüreddin Efendi'nin *Maktel-i Hüseyin*'i, Gelibolulu Câmî'nin *Saadetnâme*'si, Âsık b. Ali Natta'nın *Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ*'sı, Fuzûlî'nin *Hadîkatü's-Sü'edâ*'sı ve Eğirdirli Şerîfî'nin *Şevâhidü's-Şühedâ*'sı bu verimliliğe işaret edebilecek eserlerden bazılarıdır. bk. Şeyma Güngör, *age*, s. XXII-XXIX.; Sadık Yazar, "Eğirdirli Şerîfî'nin

Anadolu'da 14. yüzyılla birlikte başlayan maktel yazma geleneği, sonraki yüzyıllarda te'lif, tercüme ve anonim karakterli maktelerin kaleme alınmasıyla sürdürülmüştür. Türk maktel edebiyatının Anadolu sahasındaki örneklerinden birini de *Maktel-i Hazret-i İmam Hüseyin* adlı eseriyle Babadağlı Süleyman Faik vermiştir.

Maktel-i Hazret-i İmam Hüseyin

Çalışmamıza konu olan "Maktel-i Hüseyin" nüshası, Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesine bağlı Kabul Baba Köyü'nde bulunmuştur.⁵ Miklepli, yıldız işlemeli, yıldızlı gömme şemseli, kahverengi meşin bir cilt içerisinde bulunan ve 155X205 mm. ölçülerinde olan nüsha, toplam 192 varaktan oluşmaktadır. Eserin ilk 22 varağı nesih, sonraki varakları rika tarzında, harekesiz okunaklı bir yazıyla ince, krem rengi, âharlı kâğıda, her yaprağı 9 satırlı olarak kaleme alınmıştır. Nüshanın sonunda 8 Cemaziyelahir 1303/ M. 1885/1886 tarih kaydıyla muharriri, mücellidi ve vakfedeni müstakil olarak belirtilmektedir. Buna göre eserin müellifi, Edirne'de kâin Hacı Muhyi Baba Dergâhı Postnişini Hacı Salih Baba bendegânlarından Babadağlı Süleyman Faik'tir. Eserin cildini Edirneli mücellid Derviş Mehmed yapmıştır. Eseri vakfeden de İkinci Ordu On Beşinci Piyade Alayı ikinci tabur yiğitbaşısı Mehmed Şükrü'dür.

Nüshanın 1-a yaprağında eserin adı, "*Hâzâ Kitâb-ı Maktel-i Hazret-i İmâm Hüseyin*" olarak belirtilmektedir. Giriş bölümü, klasik İslami eserlerdeki gibi Allah'a övgü Hz. Peygambere salât ve selamdan sonra dört halife övgüsüyle devam etmektedir. Ayrıca dört halifeyi birbirinden ayıran kimsenin cehennem ateşinde yanacağı ve Allah'ın rahmetini isteyenin Hz. Peygamber'in yâranlarını görmesi, evlat ve ashabına hoş söylemesi gerektiği anlatılmaktadır.

Eser, yazılı ve sözlü anlatım geleneğinin bir formeli olan "*râviyân-ı ahbâr ve nâkılân-ı âsâr şöyle rivâyet ederler ki*" şeklinde başlar ve sonra eserin yazılışında referans alınan kişilerin isimleri verilir. Bu kişiler Ebâ Bekir Abdurrezzâk, Hişâm-ı İsfahân, Yahyâ-yı Bağdâdi ve Ebû Tâhir Tûsî'dir.

Şevâhidü's-Şühedâ'sı" *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/2 Winter 2009, s. 1092-1116; Kenan Özçelik, Yûsuf-ı Meddâh ve Maktel-i Hüseyin (İnceleme-Metin-Sözlük), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008; Süleyman Eroğlu, "Yahya bin Bahşî ve Maktel-i Hüseyin'i", *Çeşitli Yönleriyle Kerbela (Edebiyat)*, C. II, Asitan Yayıncılık, Sivas 2010, s. 43-59.

⁵ Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesine bağlı olan Kabul Baba, ilçeye 17 kilometre uzaklıkta, yüz haneli bir köydür. Köyün doğu tarafında bulunan yüksekçe bir alanda Kabul Baba'nın türbesi bulunmaktadır. Kabul Baba köyü, Bursa bölgesinde yer alan Alevi-Bektaşî köyleri içerisinde faal durumda cem evi bulunan iki köyden biridir. Köyün meydanına açılan küçük bir sokak içerisinde bulunan cem evi, iki katlı ve müstakil bir bina hüviyetindedir. *Maktel-i Hazret-i İmam Hüseyin* nüshası, bu binada yıllardır saklandığı küçük bir dolapta bulunmuştur. Köylülerden alınan bilgiler ışığında, daha önce türbede saklanmakta olan onlarca yazma kitabın bir bölümünün yaklaşık kırk yıl önceki bir yangın sırasında zarar gördüğü, bir kısmının da alıp gidenlerin elinde zamanla kaybolduğu anlaşılmaktadır.

Maktel-i Hazret-i İmâm Hüseyin'de geçen olaylar, genel anlamda tarih kitaplarında anlatılanlarla örtüşmektedir. Ancak bu olaylar dile getirilirken, Türk kültürünün önemli bir parçası olan destan anlatma geleneğimizin yapı taşlarına yer verilmiştir. Eserde, daha sonraki İslami gelenekle de bir araya gelerek birçok keramet motifiyle yeni bir kompozisyon oluşturulmuş ve anlatılanlar manzum parçalarla da süslenmiştir.

Keramet sözcüğü Türkçe Sözlük'te "ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum" olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2010, s. 1139). Motif ise "hikâye etmenin en küçük unsuru olup halk nesrinde motif olabilmesi için olağanüstülüğün olması gerekir ve bu olağanüstülük kahramanda, olayda, zamanda, mekânda kısacası her türlü olayda karşımıza çıkabilmektedir" (Alptekin, 2011, s. 295). Konusunu olağanüstü olaylara dayalı anlatan edebi türler, masal, efsane, destan ve menkıbelerdir. Bu türler içerisinde evliya menakıpnameleri, konusu gerçek kişilerin hayat hikâyelerinden oluşması yönüyle diğer türlerden ayrılmaktadır. Ayrıca menakıpnamelerde olayların yeri ve zamanı bellidir, anlatılanların gerçek olduğuna inanılır, yarı mukaddestirler, konu edindikleri veli hayatta iken de öldükten sonra da meydana gelebilirler (Ocak, 1992, s. 32-33). Bu özelliklerin birçoğunu yansıtmaları açısından *Maktel-i Hüseyin*'lerin de evliya menakıpnamelerine benzediği söylenebilir.

*Maktel-i Hüseyin*lerde görülen olağanüstü olayları inceleyen birkaç çalışmadan bahsedilebilir. Bunlardan ilki, Şeyma Güngör'ün "Tarihî Olaydan Menkıbeye, Menkıbeden Şahesere [Kerbelâ Olayı ve Hadîkatü's-Süeda] adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada Kerbelâ olayının tarihî niteliği, menkıbevî nitelik kazanması ve bu olayı edebî şaheser olarak işleyen Fuzulî'nin eserinde yer alan menkıbe motifleri işlenmiştir. Güngör, çalışmasında menkıbe motiflerini "insanlarla ilgili motifler, başsız bedenle ilgili motifler, kesik baştan akan kanla ilgili motifler, rüyalarla ilgili motifler, tabiat unsurlarıyla ilgili motifler, hayvanlarla ilgili motifler, bitkilerle ilgili motifler, tabiat dışı inanç unsurları ve fevkalâde mahlûklarla ilgili motifler" şeklinde sınıflandırmıştır (Güngör, 2008, s. 769-788). İkinci eser, Özlem Demirel Dönmez'e ait "*Maktel-i Hüseyin*lerde Yer Alan Gerçeküstü Olaylar Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme" adlı çalışmadır. Bu çalışmada Dönmez, Ebu Mihnef, Taberânî, Lamiî Çelebi ve Şâdî Meddâh'ın eserlerinde geçen gerçeküstü olayları sayısal verilerle karşılaştırmış ve motifleri olayı kısaca özetleyerek dile getirmiştir (Dönmez, 2016, s. 17-32).

Maktel-i Hazret-i İmâm Hüseyin'de Keramet Motifleri

Epik geleneğin bir devamı olarak düşünülen evliyalara bağlı keramet motifleri, Kabul Baba Köyü Maktel-i Hüseyin nüshasında da yoğun olarak yer almaktadır. Eserde söz konusu edilen başlıca keramet motifleri şunlardır:

1. Bir Başka Canlının Donuna Girme

Maktel-i Hazret-i İmâm Hüseyin'de olay şöyle anlatılmaktadır: Ebu Süfyan'ın Muaviye adında bir oğlu vardır. Hz. Muhammed ona niçin evlenmediğini sorar. O da gönlünü evlilikten uzak tuttuğunu ifade eder. Bunun üzerine Hz. Peygamber Muaviye'den evlenerek Tanrı emrini ve peygamber sünnetini yerine getirmesini ister. Aslında Muaviye'nin evlenmemesinin başka bir sebebi vardır. Muaviye, Hz. Peygamber'in bir gün senin neslinden olan fesat ehli bir oğlandan benim aileme bir zarar dokunacak sözünü önemseyemediği için evlenmez. Ama ne çare ki Allah'ın takdiri gerçekleşecektir.

Bir gün sahabeler Muaviye'yi alıp Medine hurmalıklarına gezmeye götürürler. Muaviye orada tuvalet ihtiyacını giderirken aniden delikten çıkan bir akrep onun uzvunu ısırır. Yardım çağıran Muaviye'yi alıp evine götürürler. Yaralı uzvu tedavi etmek mümkün olmaz, uzuv şişer ve ağrısı şiddetlenir. Muaviye'nin kavmi bu duruma çok üzülür ve ağlamaya başlarlar. O esnada Şeytan ihtiyar bir kişi kılığında gelerek niçin ağladıklarını sorar. Durumu anlattıklarında Şeytan onlara Muaviye'ye bir kadın bulmaları gerektiğini, aksi takdirde öleceğini söyler ve oradan kaybolup gider. Bir fahişe kadın bulunur ona çok şeyler verilir ve kadın Muaviye ile bir araya gelir ve hemen uzvundaki ağrı geçer. Üç gün sonra o kadınla Muaviye'yi evlendirdiler ve kadın hamile kalır. Muaviye "benim aldığım tedbiri Allah'ın takdiri ne yaptı" diyerek şaşırır, üzülür ve ağlamaya başlar (6a-8b).

2. Rüyanın Gerçek Olması

Muaviye, Hz. Muhammed'i rüyasında görür. Resulullah, ona bir cami yaptırmasını emreder ve cami yapımı için kullanacağı parayı nereden bulacağını da söyler. Eserde bu olay şöyle anlatılır: O zamanda yedi devesiyle Şam'a yük taşıyan bir deveci ve onun da bir çırağı vardır. Bir gün develerini yedip giderlerken aniden kayadan parlak bir ışık belirir. Deveci hemen çırağını orada bırakıp kayanın başına gider. Orada içi mal dolu bir mağara görür ve iki devesi ile mağaraya girer, iki deve mağaradaki malları götüremez. Bunun üzerine yardımcısını çağırır. Birlikte yedi deveye götürebildiği kadar mal yükletip giderlerken gözleri doymaz, geri dönüp koyunlarını, kuşaklarını da altınla doldurmaya başlarlar. Tam dışarı çıkacaklarken eşekleri üzerlerine düşer ve orada ölürler. Allah'ın emriyle yedi deve yola düşer ertesi gün Şam'a ulaşır. Sabahleyin Şam halkı sahibi olmayan o altın yüklü develeri görür ve sahibini ararlar. Muaviye de beyleriyle birlikte kaleden çıkmış ve oraya gelmiştir. "Sadeka yâ Resulallah" der.

Rüyasının aslı çıkmıştır. Muaviye malları alır ve orada Emeviye adı verilen camiyi yaptırır (14b-15a).

3. Düşmanı Aciz Bırakma

Kahramanlık örneklerinin işlendiği eserlerde çok geçen bir motif de düşmanı aciz bırakma motifidir.

3. 1. Bir mızrakla on iki bin düşman askerinin helak olması

Maktel-i Hüseyin nüshasında bu motife örnek şudur: Hz. Ali'nin oğulları, Yezid ve Mervan'ın seksen bin kişilik orduyla gelip kendilerine kast ettiğini haber verirler. Hz. Ali, onlara rahat olmalarını, Allah'ın izniyle Yezid ve ordusunun bozguna uğrayacağını söyler. Ayrıca halk da gelip askerinin şehri yağmalayacağından endişe ettiklerini dile getirir. Bunun üzerine Hz. Ali hemen eline bir mızrak alıp dışarı çıkar ve askerlere karşı öyle heybetli bir nara atar ki karşısındakiler kıyamet koptu da yedi kat gök ve melekler yere döküldü zanneder. Ayrıca Hz. Ali, karşısındakilere Allah'tan korkmayıp Muhammed'in üstüne asker mi getirdiklerini sorarak elindeki ağacı askerlere doğru fırlatır, Allah'ın emriyle o seksen bin kişinin içinden on iki bin kişi helak olur. Askerler birbirine karışır, atların ayaklarından havalanan tozlardan güneşin ışığı kaybolma derecesine gelir (24b-25a).

3. 2. Bir damla kanın düşmanı öldürmesi

Hz. Hüseyin'in kesik başının boyun kısmından damlayan bir damla kan, Abdullah ibni Ziyad'ın elbisesini deldikten sonra uyluğuna ulaşır ve oradan da geçerek toprağa karışır. Abdullah çok acı çeker bacağı şişer ve sonunda helak olur (152b-153a).

4. Öldükten Sonra Keramet Gösterme

Maktel-i Hüseyin nüshasında Hz. Hüseyin'le birlikte diğer din ulularından da söz edilmektedir. Bu nedenle öldükten sonra keramet gösterme motifini "Hz. Hüseyin'le bağlantılı olanlar" ve "hem Hz. Hüseyin hem de diğer din ulularıyla bağlantılı olanlar" başlıklı iki bölüm halinde incelemekte yarar vardır.

4. 1. Hz. Hüseyin'le Bağlantılı Olanlar

4. 1. 1. Olağanüstü tabiat olaylarının yaşanması

Gökte, kara bir bulut görünür, cihan karanlık olup göz gözü görmez olur, sert bir rüzgâr çıkar, gök gürleyip yıldırımlar çakar, adam başı büyüklüğünde dolu yağar. Şehre girip kaçanlar kurtulur diğerleri helak olur ancak o dolu, Hz. Hüseyin'in ehli üstüne yağmaz (161a).

4. 1. 2. Hz. Hüseyin'in göğsünden ses gelmesi

Mervan, savaş meydanını dolaşıp kendine ganimet arar, fakat bir şey bulamayınca Hz. Hüseyin'in naaşına yönelir. Donlarını alıp onu iç donuyla bırakır. Bununla da gözü doymayan deveci, Hz. Hüseyin'in iç donunu da çıkarmaya yeltenir. Hz. Hüseyin sağ eliyle donunu tutar ve deveci onu alamaz. Bunun üzerine Hz. Hüseyin'in sağ elini keser, o da sol eliyle donunu tutar. Bu sefer sol elini kesip donunu almak ister. Tam o anda karşıdan bir yiğit görünür. Mervan onu görünce korkup ölümler arasına saklanır. O yiğit (Hz. Ali) bu zulmü sana kim yaptı ellerini kesti diye sorar. Hz. Hüseyin'in göğsünden bir ses gelir, "ey atam, o melun işte ölümler içinde gizlenmiştir" der (146b-147a).

4. 1. 3. Gök kapılarının açılması, yeryüzünün nurla doldurması

Kırk yıl dışarı çıkmadan inziva hayatı yaşayan bir ruhban ulusu, ilk defa dışarı çıkıp etrafı seyrettiği anda gök kapısının açıldığını ve yeryüzüne sayısız meleklerle beraber bir nur indiğini görür. Bu durumu merak edip araştırdığında, nurun indiği yerin Şam'a götürülen Hz. Hüseyin ve yakınlarının kesik başları olduğunu öğrenir (155b).

4. 1. 4. Hz. Hüseyin'in kesik başının dile gelmesi

Rahip, kesik başlardan birini alıp onu bir gece misafir etmek ister. Kırk bin altın karşılığında Hz. Hüseyin'in başını rahibe verirler. Rahip başı kiliseye götürür, gece yarısı oraya nur iner, etraf gündüz gibi aydınlanır, göklerin kapısı açılır, sayısız melek tekbir getirerek aşağı iner. Melekler arasında nurdan elbise giyinmiş dokuz kişi vardır. Bunlardan biri de Hz. Muhammet'tir. Diğerleri Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali, Adem, İbrahim, Nuh peygamberler ve Hz. İsmail'dir. Bunlar Hz. Hüseyin'in başının etrafına toplanıp gözyaşı dökerler. Rahip, gördükleri karşısında kendinden geçer, uyandığında kilisenin içi nurla dolmuş, melekler gitmiştir. O da Hz. Hüseyin'in başının bulunduğu yere gelir ona kim olduğunu sorar. Kesik baş kendini tanıtır ve başından geçenleri rahibe anlatır (157b-158a).

4. 2. Hem Hz. Hüseyin Hem de Diğer Din Ulularıyla Bağlantılı Olanlar

4. 2. 1. Hz. Ali'nin kendi cenazesini taşıması

Alevi-Bektaşî toplantılarında ve özellikle de cem törenlerinde sıkça anlatılmakta olan Hz. Ali'nin kendi cenazesini taşıması olayı eserde şöyle anlatılır:

Hz. Ali, oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e "Ben Hakk'a teslim olduktan sonra sakın ağlaşıp kavga etmeyin. Sabahleyin buraya yüzü örtülü ve elinde bir deve olan ve devenin üstünde de bir tabut bulunan bir kişi gelecek, beni yıkayacak, kefenleyip tabuta koyacak ve alıp gidecektir. Siz ona engel olmayın, bu konuda vasiyetimi tutarsanız iki cihanda yüzünüz ak

olacaktır.” diye vasiyette bulunur. Sonra oğullarını Allah’a ısmarlar, kelimeyi şehadet getirerek hayata gözlerini yumar.

Oğullarının içine ateş düşer, ciğerleri kebab olup yanar ancak babalarının vasiyetine sadık kalarak gözyaşı dökmezler. Sabahleyin yüzünde örtüsü, başında yeşil imamesi ve elinde devesiyle bir kişi gelir. Devesinin üstüne de bir tabut bağlamıştır. Selam verir, devesini çöktürüp içeri girer. Başka kimsenin girmesine izin vermez. Yalnız kendisi Hz. Ali’yi yıkar, kefenler ve tabuta koyduktan sonra deveye yükletir. Sonra da devesini yedip yürür. Hz. Ali’nin oğulları babalarının götürüldüğü yeri öğrenmek için peşinden giderler. O kişiyi durdurup babalarını nereye götürdüğünü sorarlar ve ondan yüzünü açmasını isterler. O kişi de yüzünü açar. Bir de bakarlar ki o Hz. Ali’nin kendisidir. Tabutu da açtırlar. Tabutun içindeki de Hz. Ali’dir. Şaşkınlıktan akılları başlarından gider, bir müddet sonra kendilerine gelirler. O kişinin ve o devenin kaybolup gitmiş olduğunu görürler ve kimse onun nereye gittiğini bilmez (38a-39b).

4. 2. 2. Hz. Hüseyin'in elinin deveciyi engellemesi

Bir deveci, eline bir şey geçer diye savaş meydanında dolaşırken Hz. Hüseyin'in naaşının bulunduğu yere gelir. Meğer Yezid kavmi, Hz. İmamın elbiselerini almışlar, onu iç donuyla bırakmışlar. Harici Yezid ona tama eder ve Hz. Hüseyin'in iç donunu çıkarmak ister. Hz. Hüseyin'in sağ eli donu tutar. O kişi donu çekti ise de elinden alamaz ve hançerini çıkarıp Hz. Hüseyin'in sağ elini keser. Bu kez sol eli dona yapışır. Harici Hz. Hüseyin'in sol elini de keser. O esnada bir yiğit belirir onun yüzünün nurundan karanlık gece gündüz gibi aydınlanır. Hz. Hüseyin'le kucaklaşır, ağlaşırlar. Sonra bir kişi daha gelir. Gelenler, Hz. Muhammed ile Hz. Ali'dir (145a).

4. 2.3. Din büyüklerini Hz. Hüseyin'in çevresinde göstererek onu daha da yüceltme

Bir Hıristiyan ruhban, Ömer-i nabs'tan para karşılığı Hz. Hüseyin'in kesik başını emanet olarak alıp evine getirir. Ona hürmet eder. Gece yarısı göklerin kapısı açılır içerisi nurla dolar ve karanlık gündüz gibi aydınlanır. Sayısız melek tekbir getirerek aşağı iner. Bunların içinde nurdan elbise giymiş dokuz kişi vardır. Bunlar, Hz. Muhammed Hz. Ebu bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali, Âdem, Nuh, İbrahim ve İsmail peygamberlerdir. Hepsisi, Hz. Hüseyin'in başının çevresine gelip gözyaşı dökerler (157a-157b).

Bu ağlaşma motifi, ilerleyen bölümlerde Hz. Muhammed, Hz. Fatma, Hz. Hatice, Hz. Meryem, Hz. Ayşe ile bağlantılı olarak da tekrar edilmektedir.

5. Olağanüstü Tabiat Olayları

5. 1. Yeryüzünde çeşitli mekânların nurla dolması

Muaviye rüyasında Hz. Peygamber'i görür. Resulullah ona "yarın şehre bilinmeyen bir yerden yedi deve yükü mal geleceğini, o malın Karun malı ve helal bir mal olduğunu, o malı alarak Allah rızası için bir cami yaptırmasını ister. Yedi deve yükü malı nerede bulduysa orada yaptırılacak olan caminin bir benzerinin olmaması gerekir ve şöhreti de dört bir tarafa yayılmalıdır. Muaviye bu sözleri dinlerken uykusundan uyanır ve evin içinin nurla dolmuş olduğunu görür. Hemen tekbir getirerek Resul'e salavat getirir, abdest alıp namaz kılar ve Kur'an okumaya başlar (14b).

Veysel Karani'den aktarılan olayda, Hz. Hüseyin ve Kerbalâ şehitleri, kırk gün orada yatarlar. Her gece Hz. Hüseyin'in gövdesini bir nur aydınlatır ve bu ışık yerden göğe kadar dünyayı nurla doldurur. Oradaki şehitler nur içinde yatarlar. Gündüzleri de arslanlar gelip onları bekler (147b).

Yezidîlerden Şimr, Hz. Hüseyin'in kesik başını evine getirir. Yemekten sonra yatar. Şimr'in karısı, *otururken evin içinin nurla dolduğunu görür*. Aniden dört kadın belirir. Her birinin yüzü dolunaya benzemektedir. Hz. Hüseyin'in başının konulduğu taşın etrafına otururlar. Gözyaşı döküp Hz. Hüseyin'in yüzünü öperler, Kerbelâ olayını anlatıp ağlaşırlar. Biraz sonra yine Hz. Hüseyin'in başını taşın üstüne koyup gitmeye niyetlendikleri sırada Şimr'in karısı onlardan birinin eteğine yapışır ve kim olduklarını sorar. Gelenlerden birisinin, Hüseyin'in annesi Hz. Fatıma, birisi Hz. Hatice, birisinin Hz. Meryem, kendisinin de Hz. Aişe olduğunu söyler (149b-150a).

5. 2. Daha önce görülmemiş tabiat olaylarının yaşanması

Maktel'de geçen bu tabiat olayları, havadan gelen çok şiddetli bir ses duyulması, şiddetli rüzgârların çıkması, büyük yer sarsıntılarının yaşanması, güneş tutulması şeklinde anlatılmaktadır.

Kûfe Valisi Ubeydullah, Hz. Ali'nin kardeşinin oğlu Müslim'in biri on, biri on iki yaşındaki iki oğlunun da öldürülmesini emreder. Yörenin kadısı çocuklara acır ve kuşaklarına yüz altın bağlayarak onları Mekke yoluna bırakır. Çocuklar yollarını kaybedip bir su kenarına gelirler. Ağlamaya başlayan çocukları orada bir cariye görür. Kendisinden yardım isteyen iki kardeşi tanıyan cariye, onlara yardım etmek için hanımına haber verir. Hanımı oğlancıkları evinde gizler, onları doyurur. Zalim kocası eve gelince çocukların sesini duyar, ertesi gün ellerini bağlayıp onları bir su kenarına götürür. Adam, oradan geçen oğlu ve kölesi Esvet'i çağırarak çocukları öldürmelerini söyler. Esvet, kendisini azat etme karşılığında bile bu teklifi kabul etmediği gibi, sahibine kılıç çekip onunla çarpışır. Adam kendine karşı duran Esvet'i şehit

eder. Aynı işi oğluna da teklif eder. Oğlu da aynı şekilde babasıyla çarpışarak şehit olur. Karısı bu durumu görüp ağlayarak kocasının ayaklarına kapanıp çocukları öldürmemesi için yalvarırsa da adam karısının feryatlarına kulak asmaz. Hançerini çekip çocukların üstüne yürür. Mazlumlar, birbirlerine sarılıp ağlaşırlar. İbrahim adındaki büyük kardeş, “önce beni öldür ki kardeş acısı tatmayayım” diye adama yalvarırsa da kâr etmez. Çocukların ikisi de hafızdır ve güzel Kur’an okurlar. Allah’tan korkmayan zalim, büyük kardeşin başını keser ve gövdesini suya atar. O gövde suya batmaz ve su onu alıp götürmez. Adam, ağabeyinin ölümünü görmemek için gözlerini kapatıp güzel sesiyle Kur’an okuyan kardeşinin de başını keser ve onun da gövdesini suya atar. İki gövde suda buluşup birbirine sarılarak batıp kaybolurlar. Kardeşlerin kesik başları birlikte Kur’an okumaya başlar. Havada aniden kıyamet kopmuşçasına bir ses yükselir ve yeryüzü müthiş bir zelzeleyle sarsılır. Cümle halk dışarı çıkar ve o zalimi evinde vurup öldürürler, cesedini yakıp küllerini göğe savururlar. O iki mübarek başı şehre getirip defnederler (84a-84b).

Hz. Hüseyin şehit edilip kanı yere dökülünce yer, gök ve arşı taşıyan melekler ağlaşırlar. O esnada güneş kararır ve dünya karanlıklar içinde kalır ve göz gözü görmez olur. Depremler yeryüzünü sarsar. Dağları yerinden sökü� götüreceğinden korkulan şiddetli bir rüzgâr çıkar (142a-142b).

5. 3. Yerin ve göğün ağlaması

Avn b. Ali, savaşta susuzluktan halsiz düşer. Üstelik yirmi yerinden ağır yaralar almıştır. Susuzluktan ağzına dolan toz balçığa dönmüş, yüzü kararmıştır. Bir Harici arkasından bir mızrak saplayarak onu atından düşürür. Avn b. Ali, şehadet getirerek şehit olur. Ebu Bekir Ali, onu görür, nara atıp yüz yirmi Haricî’yi öldürür, Hz. Hüseyin’in yanına gelir ve “Ya İmam! Avn b. Ali Hariciler elinde şehit oldu, dilerim ki ben de şehit olayım, bana hakkını helal et,” der. Hz. Hüseyin onu duyunca gözleri bir pınar gibi yaşla dolar ve başından imamesini çıkarıp yere koyar, gözyaşı döker. O esnada Hz. Hüseyin’in ailesi içinde bir çığlık kopar ve *yer gök onlarla birlikte ağlar* (123a-123b).

Hz. Hüseyin şehit edilip kanı yere dökülünce *yer, gök ve arşı taşıyan melekler ağlaşırlar* (142a).

5. 4. Yerin yarılması ve Hz. Hüseyin’in yakınlarını saklaması

Hariciler, Hz. Hüseyin’in aile fertlerini, hanımlarını baş açık, yalın ayak develere bindirip horlayarak şehre getirdikleri esnada Allah’ın emriyle yer yarılarak develer toprağa gömülür. Böylece toprak develerin üstündekileri bellerine kadar saklar (164a-164b).

6. Eşyalarla İlgili Olağanüstü Olaylar

Tahkiye esasına dayanan eserlerde ve özellikle de menakıpnamelerde sıkça rastlanan motiflerden birisi de eşyaya hükmetmedir. Maktel-i Hüseyin nüshasında rastlanan eşyaya hükmetme motifleri şöyle ifade edilmiştir:

6. 1. Mescit kapısının kaybolması

Ravilerin rivayet ettiklerine göre Kûfe şehrinde yedi kapılı, dört minareli bir mescit vardır ve Hz. Ali'nin evi o mescidin yanındadır. Hz. Ali daima namazlarını orada kılmaktadır. İbn-i Mülcem mescide gelip içeriye göz atınca namazla meşgul olan Allah'ın aslanını görür. Hz. Ali secdeye vardığı an arkasından onu hançerler. O anda Hz. Ali'nin namazdan çıkıp kendisini öldüreceğini ya da dışarıdan bir kimsenin onu görebileceğini düşünerek mescitten çıkmak ister. Ne yana yöneldiyse de kapı ortadan kaybolur ve çıkıp gitmeyi başaramaz. Başına ne geldiğini anlar yaptığı işten pişmanlık duyar. Sonunda mescitte bulunduğu bir hasırın içine girerek saklanır (32a).

6. 2. Bıçağın kesmemesi (Kahramanın kendi silahıyla öldürülebilmesi)

Hz. Hüseyin'i boğazlamak üzere Şimr eline hançer alır, ancak hançer kesmez. Hz. Hüseyin'in "Ey mel'un, senin hançerin kesmez, benim hançerimi al ensemden çek, zira dedem Muhammed benim boğazımı öpmüştür" der (142a).

6. 3. Taşın yarılıp içinden bir elin çıkması

Şimr, Hz. Hüseyin'in başını Ömer-i Nahs'a götürdüğünde bir taş aniden yarılır ve içinden bir el çıkar. O elin ayasında "Hüseyin'i şehit edene Allah rahmet, Resul şefaah etmeyecek ve yarın kıyamet gününde tamudan kurtulmayacaktır" yazısı görülür. Şimr o yazıyı okuyunca aniden fenalaşır (142b-143a).

7. Hayvanlarla İlgili Olağanüstü Olaylar

Evliya menakıpnamelerinde tabiat olaylarına ve insan uzuvlarına hükmetmenin dışında, değişik hayvanlara hükmetme motifleri de yer almaktadır. Bu motiflerden eserde yer alan bazıları şunlardır:

7. 1. At

Hz. Ali, atı Düldül'e: "Ey vefalı Düldül senin üstünde çok gazalar ettim ben senden hoşnudum, Allah senden razı olsun. Bana bugün ahiret hakkını helal et, kıyamet gününde cennete de beraber gideriz." deyince atı söylenenleri duyar, ağlamaya başlar ve bunu ifade etmek üzere yüzünü gözünü Hz. Ali'nin ayağına sürer (35b).

Yaralı olarak yere düşen Hz. Hüseyin'in Zülcenah isimli atı onun çevresinden ayrılmaz, yanına kimseyi yaklaştırmaz ve çadırı önüne gelip gözyaşı döker (139a).

Şimr, Hz. Hüseyin'in başını Halep şehrine getirip halka seyrettirmek ister. Ancak bindiği at bir türlü şehrin kapısından girmez. Başka bir ata binse de o at da aynı şekilde yerinden kıpırdamaz. (160a-160b).

7. 2. Yılan ve Karınca

Hz. Hüseyin'in oğlu Ali, babasının dizi üzerinde şehit olur, Hz. Hüseyin ve eşi bu duruma çok ağlarlar, onlara yılanlar ve karıncalar da eşlik eder (134b/135a).

7. 3. Aslan

Hz. Hüseyin şehit edildikten sonra naaşı kırk gün dışarıda kalır. O esnada naaşını gündüz aslanlar bekler (147b).

8. Bitkilerle İlgili Olağanüstü Olaylar

Maktel'de tabiat olaylarına ve hayvanlara hükmetmenin dışında bir de bitkilere hükmetme motifine rastlanmaktadır.

Kerbelâ'da bir kale ve bu kalenin de Vehram ve Guz isminde iki ulusu vardır. Bunlar, kaledekileri çıkarıp Kerbelâ'da şehit olanları görmek isterler. Çünkü bu şehitlerin orada yattıkları kırk gece, Hz. Hüseyin'in gövdesini bir nur aydınlatmış ve gündüzleri de şehitleri aslanlar beklemiştir. Böyle kimselerin açıkta yatmaları uygun olmaz düşüncesiyle ellerinde kazma kürek, şehitleri defnetmek için olay yerine gelirler. Şehitleri bekleyen aslanlar yüzlerini yere eğip geri çekilir. Kale halkı mezar hazırlar ve şehitlerin ikisini üçünü bir yere gömer. Hz. Hüseyin'i ayrı bir kabre defnederler ve mezarının başucuna ve ayakucuna birer ılgın ağacı dikerler. Ağaçlar anında yeşererek mezarı gölgelendirmeye başlar (148b).

9. İnsan Uzuvarıyla İlgili Olağanüstü Olaylar

Keramet motifleri içerisinde yer alan bir başka unsur, insan uzuvlarına hükmetmedir. Bunlar içerisinde söz konusu eserdeki değerlendirmeler şöyledir:

9. 1. Saçların ve omuz başlarındaki kılların mızrak haline gelmesi

Hz. Ali, öfkelenildiği bir esnada saçları dikilip başlığını uçurur ve omuz başındaki kılları giydiği kaftanı delip dışarı çıkar. Göğsünden çıkan şiddetli gürültüden dolayı orada bulunları sersem hâle gelirler (19a-19b).

9. 2. Okun saplanan kişiyi etkilememesi

Hız. Hüseyin'in yakınlarından Abbas'ın ağzına savaş esnasında bir ok isabet eder ve bu ok ensesinden çıkar. Ancak Abbas, o yaradan etkilenmez, nara atıp savaşa devam eder ve yüz otuz kişiyi öldürür (129b).

9. 3. Müslim'in oğlunun kesik başının suya batmaması ve Kur'an okuması

Hız. Hüseyin ailesinden Müslim'in büyük oğlunun kesilen başı atıldığı suya batmaz, su onu alıp götürmez. Küçük kardeşinin de kesilen başı ağabeyinin başıyla buluşup Kur'an okumaya başlar (84a-84b).

Sonuç

Arap kaynaklı olmakla beraber Türk kültüründe de oldukça önemli bir yere sahip olan maktel türü eserler, kültürel gelişimimiz ve bu gelişimde zamanla ortaya çıkan değişimler açısından oldukça önemli eserlerdir. Kültürün bir başka önemli özelliği olan sürekliliğin de "Maktel-i Hüseyin" nüshalarından izlenme imkânı bulunmaktadır. Bu "kültürel süreklilik" bizim kültür kodlarımızın değişmezliği açısından da son derece önemlidir. Bu bakımdan "efsane, masal, halk hikâyesi, destan vb." eserleri kültür kodlarımızın yorumlanıp değerlendirilmesi açısından önemsemek gerekmektedir. Bundan dolayı yüzyıllar boyu Türklerin yaşadığı her coğrafyada kutsal birer emanet olarak hemen her toplantıda okunan ve anlatılan "maktel"ler, sözü edilen değerlerimiz açısından oldukça önemli olmaktadır. Bunda, maktelerde geçen olayların sadece tarihî bir gerçek olarak değil, aynı zamanda zengin bir inanç atmosferi etrafında olağanüstü özelliklere sahip menkıbevi bir nitelik kazanmasının da payı büyüktür. Kabalbaba Köyü Maktel-i Hüseyin nüshasında geçen keramet motiflerini de bu açıdan düşünüp değerlendirebiliriz. İncelediğimiz bu nüshada yer alan keramet motifleri; "bir başka canlının donuna girme, rüyanın gerçek olması, düşmanı aciz bırakma, öldükten sonra keramet gösterme, olağanüstü tabiat olayları, eşyalarla ilgili olağanüstü olaylar, hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar, bitkilerle ilgili olağanüstü olaylar, insan uzuvlarıyla ilgili olağanüstü olaylar"dır. Bu motifler, yukarıda sözünü ettiğimiz kültürel sürekliliğin birer kanıtı olarak da dikkat çekmektedir. Bu bakımdan bu tip eserleri birer kültür taşıyıcısı olarak farklı anlamlarda değerlendirip yorumlamakta sayısız yararlar vardır.

Kaynaklar

- Alptekin, A. B. (2011). *Halk hikâyelerinin motif yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arslan, M. ve Erdoğan, M. (2009). *Kerbela mersiyeleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Bağdatlı İsmail Paşa. (1947). *Keşf-el-zunûn zeyli*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Dönmez, Ö. D. (2016). Maktel-i Hüseyinlerde yer alan gerçeküstü olaylar üzerine mukayeseli bir inceleme. *Avrasya Alevilik Araştırmaları Bulgaristan*, s. 17-32.
- Eroğlu, S. (2010). Yahya bin Bahşi ve Maktel-i Hüseyin'i. *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ (Edebiyat)*, C. II, Sivas: Asitan Yayıncılık.
- Ertekin, E. (2006) Arapça, Farsça ve Türkçe maktel-i Hüseyin'ler. *Âşinâ*, VIII/ 23-24, s. 82-84.
- Fıglalı, E. R. (1998). Hüseyin. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, C. XVIII, s. 518-521.
- Güngör, Ş. (1987). *Hadikatü's-sü'edâ*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Güngör, Ş. (2003). Maktel-i Hüseyin. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, c. 27, s. 456.
- Güngör, Ş. (2008). Tarihî olaydan menkıbeye, menkıbeden şahesere [Kerbela olayı ve hadikatü's-süeda]. 38. *ICANAS, Bildiriler*, II. Cilt. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, s. 769-788.
- Karahan, A. (1939). *Anadolu Türk edebiyatında maktel-i Hüseyin'ler*. Edebiyat Fakültesi Türkoloji Disiplini Mezuniyet Travayı, İstanbul.
- Ocak, A. Y. (1992). *Menakıbnameler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Özçelik, K. (2008). *Yüsuf-ı meddâh ve maktel-i Hüseyin (inceleme-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: TDK Yayınları.
- Yazar, S. (2009). Eğirdirli Şerîfî'nin Şevâhidü's-Şühedâ'sı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/2, s. 1092-1116.

Extended Abstract

The Karbala incident is one of the most heartbreaking massacres of the history, which has been maintaining its effect on Muslim peoples for centuries. Although Muaviye declared his son, Yezid, as the new caliphate toward the end of his caliphate, Hz. Hussein did not pay homage to Yezid. Hearing this, the people of Kufe wrote letters to Hz. Hussein and told him that they wanted to see him as the new caliphate and they would pay homage to him and they invited him to Kufe. In response to this, Hz. Hussein headed toward Kufe together with the people with him. Getting informed that Hz. Hussein had moved toward Kufe, Yezid charged the governor of Kufe with preventing their arriving there and sent a troop of two thousand cavalymen upon Hz. Hussein. Then, Hz. Hussein and his group were forced to stay in Karbala. Although Hz. Hussein and his supporters having been staying in Karbala without food and water for days understood the difficulty of withstanding the army of Yezid having been reinforced by additional troops and decided to retreat, Yezid did not want to miss this opportunity which he got in his hand and in the war starting on the morning of 10th Muharram 61 between the two non-proportional forces, Hz. Hussein, his children, his nephews and his relatives were martyred one by one. Hz. Hussein was, too, martyred by being beheaded. This unfortunate incident resulting in the murdering of Hz. Hussein on 10th Muharram

61/10th October 680 did not only cause a never-ending sorrow in the hearts of the Muslim societies, but it also made Hz. Hussein one of the symbolic figures being loved very much in the Islamic world due to both being the grandson of Hz. Mohammad and being hard done-by and the courage which he showed in Karbala.

The Karbala incident has not only provided a resource for various ongoing mourning ceremonies starting from the century in which it took place until today, but, at the same time, it caused a rich oral and written literature to occur around this incident within the course of time and a new type of literature called maktel to appear. The first examples of the Maktel type are the *Makteli'l-Huseyn* belonging to Ebu Mihnef Lut b. Yahya in the Arabian literature and the *Ravzatü's-sühedâ* belonging to Huseyin Vâ'iz Kâsifi in the Persian literature. However, the first maktel examples are encountered in the Anatolian area of the Turkish literature starting from the 14th century. The poets such as Yusuf-i Meddah, Yahya b. Bahsi and Lâmiî Celebi wrote the first maktels in our literature and the most famous work of the type in the Turkish literature was written by Fuzûlî with his *Hadikatü's-sü'edâ*. The tradition of writing maktels starting in Anatolia together with the 14th century was maintained with the maktels having compilation, translation and anonymous characters in the following centuries. One of the examples in the Anatolian area of the Turkish maktel literature was given by Suleyman Faik of Babadag with his work entitled *Maktel-i Hazret-i Imam Huseyin*.

The copy of "Maktel-i Huseyin", which became a subject for our study, was found in the Kabal Baba village of the Mustafakemalpasa district of Bursa. The copy in a brown leather bound with tuck-in, gilt decoration and gilded built-in rosette and in the sizes of 155X205 mm is composed of a total of 192 leaves. The first 22 leaves of the work were written in naskh style and the rest of the leaves were written legibly in rika style without using vowel points on a fine, sized, cream-colored paper with 9 lines on each leaf. In the end of the copy, its writer, bookbinder and endower were separately mentioned with the date record of 8th Jumada al-thani 1303/ G. 1885/1886. According to this, the writer of the book is Suleyman Faik of Babadag, one of the disciples of Postnisi Hacı Salih Baba, the Head of the Hadji Muhyi Baba Dervish Convent located in Edirne. The book was bound by Dervish Mehmed, a bookbinder of Edirne. The person who endowed the book is Mehmed Sukru, the Yigitbasi of the Second Battalion of the Fifteen Infantry Regiment of the Second Army.

The introduction section of *Maktel-i Hazret-i Imâm Huseyn* starts with the praising of Allah and sending peace and blessings on Prophet Muhammad and goes on the praising of the four khalifas as it is the case in the classical Islamic works. Moreover, it is told that a person telling four khalifas apart will be burned in hellfire and a person who wants Allah's mercy and grace should see the lovers of Prophet Muhammad and talk to them pleasantly. The events narrated in *Maktel-i Hazret-i Imâm Huseyin* generally overlap what is mentioned in history books. However, when these events re narrated, the building stones of our epic telling tradition, an important part of the Turkish culture, were also given place. Coming together with the later Islamic tradition, a new composition was formed via a lot of miracle motifs and decorated with poetical pieces.

In the copy of Maktel, the miracle motifs belonging to awliyah (saints) are mentioned intensively, which is considered to be a continuation of the epic tradition. In the book, these are seen in such forms as "entering in the pants of another living being, a dream's coming true, controlling natural events, controlling things, controlling human organs, incapacitating the enemy, controlling animals, controlling plants and showing miracles after death."

"Maktel-i Huseyns", which have a rather important place in our culture, too, despite having an Arabian origin, are very important works in terms of our cultural development and changes having appeared in this development within the course of time. Moreover, continuity, another important characteristic of culture, can be followed from copies of "Maktel-i Huseyn" as well. This "cultural continuity" is extremely important in terms of the stability of our cultural codes as well. In this respect, it is necessary to attach importance to such works as "legends, fairy tales, folk tales, sagas, etc." in terms of evaluation and interpretation of our cultural codes. For this reason, "maktels" having been read and told for centuries as a relic at almost every meeting in every geography where Turks live are rather important in terms of our mentioned values. The miracle motifs which we encountered in this copy of Maktel-i Huseyin are also catching attention as evidence of the above-mentioned cultural continuity. In this respect, there are countless benefits to the evaluation and the interpretation of this kind of works, each being a culture-bearer, in different meanings.